

Kálmán Ungvári Kinga: Egy roma iskola valahol Erdélyben

augusztus 29, 2014

Az iskola, amiről írni szeretnék, egy erdélyi kisváros peremén, az ottani romatelepen épült, húsz évvel ezelőtt, egy lelkes katolikus pap kezdeményezésére. Az iskola épülete emeletes, de nem túl nagy épület, viszonylag jól felszerelve, a termek száma azonban nem elegendő, ezért délelőtti és délutáni váltásban tanulnak a diákok. Az iskolát körülvevő udvar minimális, a közvetlenül mellette levő ház udvarán, pár méterre a gyerekektől ott sétál a szomszéd sertése.

Bár a hazai hivatalos (oktatás) politika megfelel az európai deszegregációs elvárásoknak, vagyis elvileg nem létezhet olyan oktatási intézmény, amiben csak roma gyerekek tanulnak „elkülönítve”, ebbe az iskolába csak az iskolát körülvevő telepről járnak gyerekek, első osztálytól (6-7 éves kortól) nyolcadik osztályig (14-15 éves korig). Több száz gyerekről van szó, mi több az iskola mellett óvoda is működik. Az iskola tantestülete is ötvenes létszám felett van, az oktatók javarésze több éve oktat az iskolában, címzetes pedagógusok, akik közül többen már első fokozatot is szereztek (legfelsőbb fokozat a román oktatásban). Fontos megjegyezni, hogy közöttük nincs egyetlen roma származású tanító vagy tanár sem. Az iskolának van külön kapusa, takarítószemélyzete, szociológusa, délutáni foglalkozásokhoz támogató nevelője.

Az én látogatásom tulajdonképpen egy harmadik osztályban történt. Az osztály létszáma 13, a tanító néni egy nagy tapasztalatú pedagógus, akiről elmondható, hogy ő maga is egy „intézmény”. Az első óra 8-tól kezdődött, a gyerekek folyamatosan érkeztek, iskolatáskákkal, iskolába megfelelő ruházatban. 9 órára majdnem mindenki ott van, felébredve,

tevékenységre hangolódva. A nap tematikus, a látogatók kedvéért, a roma tanmese, illetve történelem és kultúra ismertetése a cél. A tevékenységek alapvetően csoportosak, interaktívak. A pedagógus hihetetlen hozzáértéssel facilitálja a gyerekek munkáját, nincs hangoskodás, mindenki – képességeinek megfelelően – a munkára koncentrál, jól láthatóan bevett szokások szerint: felszabadultan. A kooperatív tevékenységek során a részvétel kiegyenlített, mindenki szót kap, meglepően demokratikusan, így például érdekes volt látni, hogy az izgalmában feltűnően dadogó kislányt türelemmel kivárják, meghallgatják és egymást általában spontánul segítik.

Az osztályban vannak 9-11 éves gyerekek is, de mind olvasnak, írnak, számolnak, „forró székől” szöveget értelmeznek, s úgy tűnt, hogy megfelelő tudással rendelkeznek közösségük múltjáról, jellemzőiről. Van identitástudatuk, s azt tapasztaltam, hogy számukra ennek még nincs semmilyen előjele. Szünetben, de olykor óra közben is a vendégek fele irányult a figyelmük, a lehető legnagyobb természetességgel érdeklődtek kilétünkről és örvendtek a mosolynak, az odafigyelésnek. A pedagógus és tanítványai közötti kapcsolat bensőséges: a tanító néni mindenkinek alaposan ismeri a családi hátterét (mondhatni, mind nehéz körülmények között élő családokról van szó) és nyilvánvalóan mindenkiért aggódik, mindenkiről gondoskodik, nem véletlen, hogy többször is anyának szólítják. A beszélgetésekből az is kiderült, hogy volt lehetősége egymásik, helybeli („normális”) iskolába átmenni, de úgy érezte, hogy ő itt tulajdonképpen mindent összevetve szerencsés és még feladata van. Ezt az általam látott tanórák során is érezni, látni lehetett. A gyerekek – talán nem túlzás – ezek alatt az órák alatt nem csak tudásuk, ismereteik által változtak, de egy olyan boldogságszigeten voltak, ami az igazi gyerekkort kellene jelentse, s ami legtöbbjüknek a „kinti” életben nem adatik meg. Az iskola igazgatójával beszélgetve igyekeztem

megérteni az iskola igazi jelentőségét. Mint említettem, az intézmény valamelyest ellentmond az aktuális elvárásoknak, de jobban megismerve a helyzetet, csakis arra a következtetésre juthattam, hogy ezeknek a gyerekeknek semmi esélyük nem volna az integrálódásra egy szokványos iskolában, olyan nagy családi háttérből fakadó hátránnyal érkeznek az első osztályba. Az realitás az, hogy jóval kevesebben fejezik be a nyolc osztályt, mint ahányan elkezdtek az elsőt, a lemorzsolódás okai nagyon sokrétűek: családot alapítanak, dolgozni mennek, vagy egyszerűen nem látják az értelmét az iskolának. Hiszen a tapasztalat azt mutatja, hogy azon kevesek, akiknek sikerült leérettségizni sem vitték többre, mint azok a társaik, akik a négy vagy nyolc osztály után a helyi szemétszállító cégnél kerültek alkalmazásba. Mégis, minden évfolyamról adódnak tehetséges, ambíciós tanulók, akik elkerülnek a városi középiskolákba. Nem egyszerű a helyzetük, nehezen illeszkednek be és nagyon sok negatív előítéllettel szembesülnek.

A javarésze az iskola végzettjeinek folytatja a szülei életmódját, de úgy tűnik, hogy az iskola létezése nem hiábavaló. Az elmondások szerint azok a szülők, akik már maguk is az iskola tanulói voltak egészen másként viszonyulnak az iskolába járás kérdéséhez, mint a felmenőik, s egyértelműen pozitív hozzáállás övezi a telepen a pedagógusok munkáját, akiknek nem egyszer rendhagyó megoldásokat kell találniuk főként a nagyobb tanulók viselkedési problémáik kapcsán. Mégis azt láttam újra igazolódni, hogy a szeretetteljes hozzáállás, a következetes odafigyelés a gyerekekre minden társadalmi előítéletet felülír és működésbe hoz olyan energiákat, amik egyébként elvesztek volna. Talán ez sok mindennél fontosabb...

